

ปัญหานิติภาษาศาสตร์และการใช้อำนาจนิติชั้นตอน:

บทวิเคราะห์กรณีการดำเนินคดี มาตรา 112 ต่อ ดร.พอล แชมเบอร์ส

วณิชชา สุมานัส

สมาคมวิชาชีพนักแปลและล่ามแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

Email: wanitchas@gmail.com

บทนำ

กระบวนการยุติธรรมในสังคมประชาธิปไตยตั้งอยู่บนหลักความถูกต้องแม่นยำของข้อเท็จจริงและการใช้อำนาจรัฐอย่างชอบธรรมตามกฎหมาย กรณีการแจ้งความดำเนินคดีตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 ต่อ ดร.พอล เวสลีย์ แชมเบอร์ส อาจารย์ชาวสหรัฐอเมริกาแห่งมหาวิทยาลัยนเรศวร โดยกองทัพบกที่ 3 ผ่านการดำเนินงานของกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (กอ.รมน.) ภาค 3 เป็นกรณีศึกษาที่สะท้อนถึงปัญหาเชิงโครงสร้างในสองประเด็นสำคัญ นั่นคือ ความผิดพลาดด้านนิติภาษาศาสตร์ในการวิเคราะห์และตีความข้อความภาษาอังกฤษ และการใช้อำนาจรัฐโดยนิติชั้นตอนและเกินขอบเขตที่กฎหมายกำหนด บทความนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์สองประเด็นดังกล่าวโดยละเอียด และเสนอแนวทางแก้ไขเพื่อเสริมสร้างความโปร่งใสและความเป็นธรรมในกระบวนการยุติธรรมของไทย

ความสำคัญของนิติภาษาศาสตร์ในกระบวนการยุติธรรม

นิติภาษาศาสตร์ (forensic linguistics) เป็นศาสตร์ที่ศึกษาภาษาในบริบททางกฎหมาย มีบทบาทสำคัญในการวิเคราะห์ข้อความที่ใช้เป็นหลักฐานในกระบวนการพิจารณาคดี โดยเฉพาะการแยกแยะผู้พูด ผู้เขียน เนื้อหา และเจตนาของข้อความอย่างแม่นยำ ในกรณีนี้ ข้อความต้นเรื่องที่อ้างว่า ดร.พอล เป็น "คำโปรย" บนเว็บไซต์ของ ISEAS-Yusuf Ishak Institute ซึ่งจัดขึ้นเพื่อประชาสัมพันธ์งานเสวนาในอนาคต โดยเนื้อหาดังกล่าวไม่ได้ถูกเขียนโดย ดร.พอล และยังปรากฏการใช้สรรพนามบุรุษที่สาม ("He") แทนการใช้บุรุษที่หนึ่ง ("I") ซึ่งบ่งชี้อย่างชัดเจนถึงการแยกตัวของผู้เขียนและผู้พูด

ความผิดพลาดในการตีความข้อความนี้มีผลโดยตรงต่อการดำเนินคดีในข้อหาหมิ่นสถาบันพระมหากษัตริย์ การไม่แยกแยะระหว่าง "ผู้เขียน" กับ "ผู้ถูกอ้างถึง" เป็นการละเลยมาตรฐานขั้นต่ำของการวิเคราะห์ข้อความทางนิติภาษาศาสตร์ นอกจากนี้ ความไม่เข้าใจในธรรมชาติของ "คำโปรย" ซึ่งมีหน้าที่เพียงสรุปเนื้อหาที่จะนำเสนอในอนาคต ไม่ใช่ข้อเขียนเชิงทัศนะของวิทยากร ยิ่งตอกย้ำถึงการขาดความเชี่ยวชาญทางภาษาของผู้ดำเนินการสืบสวนเบื้องต้น การดำเนินคดีบนฐานของความเข้าใจผิดเช่นนี้ไม่เพียงละเมิดสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา แต่ยังบ่อนทำลายความน่าเชื่อถือของกระบวนการยุติธรรมโดยรวม

ในบริบทนี้ การวิเคราะห์เอกสารต้นฉบับโดยนักภาษากฎหมายหรือนิติภาษาศาสตร์มืออาชีพจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อป้องกันมิให้เกิดการดำเนินคดีที่ตั้งอยู่บนรากฐานของความเข้าใจผิดทางภาษาและเจตนา

การใช้อำนาจรัฐผิดขั้นตอนและเกินขอบเขต

การดำเนินการของ กอ.รมน. ภาค 3 ในการแจ้งความดำเนินคดีกับ ดร.พอล ยังสะท้อนถึงปัญหาการใช้อำนาจผิดขั้นตอนตามกฎหมายอย่างชัดเจน แม้ว่ากอ.รมน.จะอ้างอิงอำนาจตามพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551 มาตรา 7 (1) ซึ่งให้อำนาจในการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินแนวโน้มสถานการณ์ที่อาจก่อให้เกิดภัยคุกคามต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร แต่กฎหมายก็กำหนดเงื่อนไขชัดเจนว่าต้องนำเสนอเรื่องเข้าสู่การพิจารณาของคณะรัฐมนตรีเพื่อขออนุมัติก่อนดำเนินการ ในกรณีนี้ ไม่มีหลักฐานว่ามีการขออนุมัติจากคณะรัฐมนตรีแต่อย่างใด

ยิ่งไปกว่านั้น กอ.รมน.ภาค 3 ยังอ้างอำนาจตามพระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2551 มาตรา 8 เพื่อสนับสนุนการดำเนินการของตน ทั้งที่ตามโครงสร้างการปกครอง กอ.รมน.อยู่ภายใต้สำนักนายกรัฐมนตรี มิใช่กระทรวงกลาโหม การนำกฎหมายที่ใช้บังคับกับหน่วยงานอื่นมาอ้างในการดำเนินคดีเช่นนี้ แสดงถึงความเข้าใจผิดหรือความพยายามขยายขอบเขตอำนาจเกินกว่าที่กฎหมายบัญญัติไว้ เป็นการละเมิดหลักนิติรัฐอย่างชัดเจน

นอกจากนี้ การตั้งต้นดำเนินคดีจากโพสต์เฟซบุ๊กของบุคคลภายนอก โดยไม่มีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของเนื้อหาด้วยตนเองอย่างรัดกุม ยิ่งตอกย้ำถึงการขาดความรอบคอบที่พึงมีในกระบวนการตรวจสอบข้อเท็จจริงเบื้องต้น ก่อนที่รัฐจะใช้มาตรการลิดรอนสิทธิของบุคคลอย่างร้ายแรง เช่น การแจ้งข้อหาอาญา การขออนุญาตหมายจับ หรือการเพิกถอนวีซ่า

ผลกระทบและความจำเป็นเร่งด่วนในการปฏิรูป

ความผิดพลาดเชิงภาษาศาสตร์และความบกพร่องเชิงกระบวนการในกรณีนี้ ไม่เพียงแต่สร้างความเดือดร้อนแก่ ดร.พอล และครอบครัว แต่ยังมีแนวโน้มที่จะสร้างผลกระทบระยะยาวต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเวลาที่ไทยมีประเด็นทางการค้ากับสหรัฐอเมริกาในเรื่องกำแพงภาษี การเร่งรัดดำเนินคดีกับพลเมืองสหรัฐฯ โดยไม่มีความละเอียดรอบคอบที่เพียงพอ ย่อมสุ่มเสี่ยงที่จะกระทบภาพลักษณ์ของประเทศไทยในสายตานานาชาติ

ในระดับโครงสร้าง จำเป็นต้องมีการกำหนดมาตรฐานทางภาษาศาสตร์สำหรับการดำเนินคดีที่เกี่ยวข้องกับเอกสารภาษาต่างประเทศอย่างเคร่งครัด หน่วยงานรัฐควรมีผู้เชี่ยวชาญด้านนิติภาษาศาสตร์ หรือน้อย ต้องผ่านการตรวจสอบเบื้องต้นจากนักภาษาที่มีความเข้าใจทางกฎหมายก่อนนำไปใช้ในกระบวนการ

ยุติธรรม นอกจากนี้ จำเป็นต้องทบทวนกระบวนการใช้อำนาจของหน่วยงานด้านความมั่นคง เพื่อป้องกันการตีความขยายอำนาจโดยไม่มีหลักกฎหมายรองรับ

สรุป

กรณีการดำเนินคดีมาตรา 112 ต่อ ดร.พอล แฮมเบอร์ส เป็นตัวอย่างที่ชัดเจนของผลกระทบที่เกิดจากการขาดความเข้าใจในศาสตร์นิติภาษาศาสตร์ และการใช้กระบวนการทางกฎหมายอย่างผิดขั้นตอน อันนำไปสู่การละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคล และสร้างความเสียหายต่อความน่าเชื่อถือของกระบวนการยุติธรรมโดยรวม หากประเทศไทยต้องการธำรงไว้ซึ่งหลักนิติรัฐ หลักความยุติธรรม และการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนอย่างแท้จริง กรณีนี้ควรถูกใช้เป็นบทเรียนในการเร่งปฏิรูปการวิเคราะห์ภาษาทางกฎหมาย และการใช้อำนาจรัฐให้สอดคล้องกับหลักนิติธรรมในทุกขั้นตอน

บทเรียนทางนโยบายและกรอบเสนอการปฏิรูปจากกรณีการดำเนินคดีต่อ ดร.พอล แฮมเบอร์ส

บทเรียนทางนโยบาย (Policy Lessons)

กรณี ดร.พอล แฮมเบอร์ส ชี้ให้เห็นถึงช่องโหว่สำคัญในนโยบายภาครัฐและการดำเนินกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้องกับเอกสารภาษาต่างประเทศและการใช้มาตรการด้านความมั่นคงภายใน บทเรียนสำคัญที่สามารถสรุปได้ มีดังนี้

1. ความจำเป็นในการตรวจสอบภาษาอย่างมืออาชีพในคดีอาญา

การดำเนินคดีที่อาศัยข้อความภาษาอังกฤษเป็นหลักฐาน ต้องมีระบบการตรวจสอบข้อความโดยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง เช่น นักนิติภาษาศาสตร์ หรือคณะผู้เชี่ยวชาญด้านการวิเคราะห์เอกสารทางกฎหมาย เพื่อป้องกันความเสี่ยงจากการตีความผิดพลาดที่อาจนำไปสู่การฟ้องร้องโดยมิชอบ

2. การจำกัดขอบเขตอำนาจของหน่วยงานด้านความมั่นคง

กฎหมายต้องมีข้อกำหนดชัดเจนว่า หน่วยงานใดมีอำนาจดำเนินการในสถานการณ์ใด และต้องสร้างระบบตรวจสอบถ่วงดุลภายในหน่วยงานความมั่นคงให้มีประสิทธิภาพ เพื่อป้องกันการขยายขอบเขตอำนาจเกินกว่าที่กฎหมายอนุญาต

3. ความจำเป็นในการกลั่นกรองข้อมูลเบื้องต้นอย่างรัดกุม

การอ้างข้อมูลจากโพสต์ของบุคคลที่สามโดยปราศจากการตรวจสอบข้อเท็จจริงอย่างรัดกุม ถือเป็นการดำเนินการที่ขาดมาตรฐานอาชีพ ส่งผลเสียต่อทั้งผู้ถูกกล่าวหาและหน่วยงานรัฐเอง รัฐควรมีกระบวนการ "fact-checking" อย่างเป็นทางการก่อนการใช้ข้อมูลใดในกระบวนการดำเนินคดี

4. ผลกระทบทางการทูตจากการดำเนินคดีที่ไม่รัดกุม

การดำเนินคดีกับพลเมืองต่างชาติอย่างไม่ระมัดระวัง โดยเฉพาะในประเด็นละเอียดอ่อน เช่น กฎหมายหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ สามารถส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของประเทศไทยในระดับระหว่างประเทศ และความสัมพันธ์ทางการค้าหรือการทูตในระยะยาว จึงจำเป็นต้องมีการประเมินผลกระทบเชิงนโยบาย (Policy Impact Assessment) ก่อนการดำเนินการ

กรอบเสนอการปฏิรูป (Proposed Reform Framework)

เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดเหตุการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นซ้ำอีกในอนาคต จึงจำเป็นต้องเสนอการปฏิรูปในหลายมิติ ดังนี้

1. จัดตั้งหน่วยงานตรวจสอบทางภาษาในกระบวนการยุติธรรม

ควรมีการจัดตั้ง “ศูนย์วิเคราะห์ภาษากฎหมายและนิติภาษาศาสตร์” ภายใต้สำนักงานอัยการสูงสุด หรือหน่วยงานอิสระที่มีความเป็นกลาง เพื่อทำหน้าที่วิเคราะห์เอกสารต่างประเทศทุกฉบับที่เกี่ยวข้องกับคดีความ ก่อนการดำเนินคดีอาญา

2. แก้ไขกฎหมายให้ชัดเจนเรื่องอำนาจและขั้นตอนของ กอ.รมน.

กฎหมายว่าด้วยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร และระเบียบที่เกี่ยวข้อง ควรถูกแก้ไขให้ระบุชัดเจนว่า กอ.รมน. ไม่มีอำนาจดำเนินคดีหรือนำข้อมูลเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมโดยตรง เว้นแต่ผ่านกระบวนการตรวจสอบและอนุมัติจากคณะรัฐมนตรีตามขั้นตอน

3. สร้างมาตรฐานการตรวจสอบข้อมูลก่อนดำเนินคดี (Evidence Verification Protocol)

หน่วยงานความมั่นคงต้องมีกระบวนการกลั่นกรองข้อมูลที่ได้รับจากสื่อโซเชียลมีเดียอย่างเคร่งครัด ต้องมีข้อกำหนดว่าไม่สามารถใช้โพสต์จากบุคคลทั่วไปเป็นหลักฐานเบื้องต้นในการกล่าวหาได้ เว้นแต่มีการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญและกระบวนการรวบรวมพยานหลักฐานที่เป็นทางการ

4. บังคับใช้การประเมินผลกระทบทางการทูตก่อนดำเนินการต่อชาวต่างชาติ

ในกรณีการดำเนินคดีหรือมาตรการที่มีเป้าหมายต่อพลเมืองต่างชาติ ต้องมีการจัดทำรายงานประเมินผลกระทบทางการทูตและเศรษฐกิจก่อน เพื่อให้กระทรวงการต่างประเทศและหน่วยงานความมั่นคงร่วมกันพิจารณาผลได้ผลเสียอย่างรอบด้าน

5. เสริมสร้างจริยธรรมและความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่รัฐ

ต้องมีการอบรมเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีให้ตระหนักถึงหลักการของนิติรัฐ สิทธิมนุษยชน และความสำคัญของความรับผิดชอบต่อผลกระทบจากการใช้อำนาจอธิปไตยโดยมิชอบ รวมถึงการกำหนดบทลงโทษต่อเจ้าหน้าที่ที่ดำเนินการโดยประมาทเลินเล่อหรือโดยมิชอบ

สรุป

กรณีการดำเนินคดีต่อ ดร.พอล แชมเบอร์ส เป็นบทเรียนสำคัญที่สังคมไทยต้องนำมาใช้เพื่อขับเคลื่อนการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมและการใช้อำนาจอธิปไตยในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับภาษาและความมั่นคงภายในอย่างเร่งด่วน หากไม่เร่งดำเนินการ ประเทศไทยเสี่ยงต่อการถูกวิพากษ์วิจารณ์ในระดับนานาชาติอย่างหนัก และการบ่อนทำลายหลักนิติรัฐจากภายในอย่างไม่มีทางหลีกเลี่ยง การปฏิรูปเชิงโครงสร้างในประเด็นเหล่านี้ จึงมิใช่เพียงทางเลือก แต่เป็นความจำเป็นขั้นพื้นฐานของการรักษาความยุติธรรมและเกียรติภูมิของประเทศในระยะยาว

ศึกษาเพิ่มเติม:

- พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551, มาตรา 7 (1) กำหนดให้ กอ.รมน. มีหน้าที่ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินแนวโน้มของสถานการณ์ที่อาจก่อให้เกิดภัยคุกคามด้านความมั่นคงภายในราชอาณาจักร และต้องรายงานคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป
- ดู พระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2551, มาตรา 8 ว่าด้วยอำนาจหน้าที่ของกระทรวงกลาโหม
- คำโปรย (blurb) หมายถึงข้อความสั้น ๆ ที่ใช้แนะนำเนื้อหาของงานเสวนา หนังสือ หรือบทความ ไม่ใช่ตัวบทความหรือเนื้อหาหลักที่ผู้พูดหรือผู้เขียนจัดทำเอง ดูเพิ่มเติมที่: Swales, J. M., & Feak, C. B. (2004). *Academic Writing for Graduate Students: Essential Tasks and Skills* (2nd ed.). University of Michigan Press.
- Forensic linguistics เป็นการประยุกต์ศาสตร์ทางภาษาศาสตร์เพื่อการวิเคราะห์ข้อพิพาทหรือหลักฐานในทางกฎหมายอย่างมืออาชีพ รายละเอียดเพิ่มเติมดู Coulthard, M., & Johnson, A. (2010). *An Introduction to Forensic Linguistics: Language in Evidence*. Routledge.
- หลักนิติรัฐ (Rule of Law) หมายถึงหลักการที่ว่า การใช้อำนาจอธิปไตยต้องอยู่ภายใต้กฎหมายที่เป็นธรรม มีการตรวจสอบถ่วงดุล และคุ้มครองสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน ดูเพิ่มเติมใน Dicey, A. V. (1959). *Introduction to the Study of the Law of the Constitution*. Macmillan.

เอกสารอ้างอิง

Coulthard, M., & Johnson, A. (2010). *An Introduction to Forensic Linguistics: Language in Evidence*. Routledge.

Dicey, A. V. (1959). *Introduction to the Study of the Law of the Constitution*. Macmillan.

พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551. ราชกิจจานุเบกษา.

พระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2551. ราชกิจจานุเบกษา.

Swales, J. M., & Feak, C. B. (2004). *Academic Writing for Graduate Students: Essential Tasks and Skills* (2nd ed.). University of Michigan Press.